

När kriget riktas mot verkligheten: Om makt, sanning och rätt ifall den starke vinner slaget i våra huvuden

Ett skyddsrum i Kyjiv. Utanför faller snön över en stad där el och värme slagits ut av ryska kryssningsrobotar och drönare. När flyglarmet tystnar återvänder människorna till sina nedkylda lägenheter. En ögonblicksbild av ett krig vintern 2026.

Pensionären Svitlana Zinovieva såg en robot slå ned i värmeanläggningen som försörjde hennes bostadshus. "Det var som fyrverkerier", berättade hon för *The New York Times*. "Men jag visste att det snart skulle bli kallt." Och kallt blev det. När tidningen träffade henne i lägenheten torkade hon bort isig kondens från vardagsrumsfönstret. Om nätterna sov hon i ett litet tält inne i bostaden för att stå ut.¹

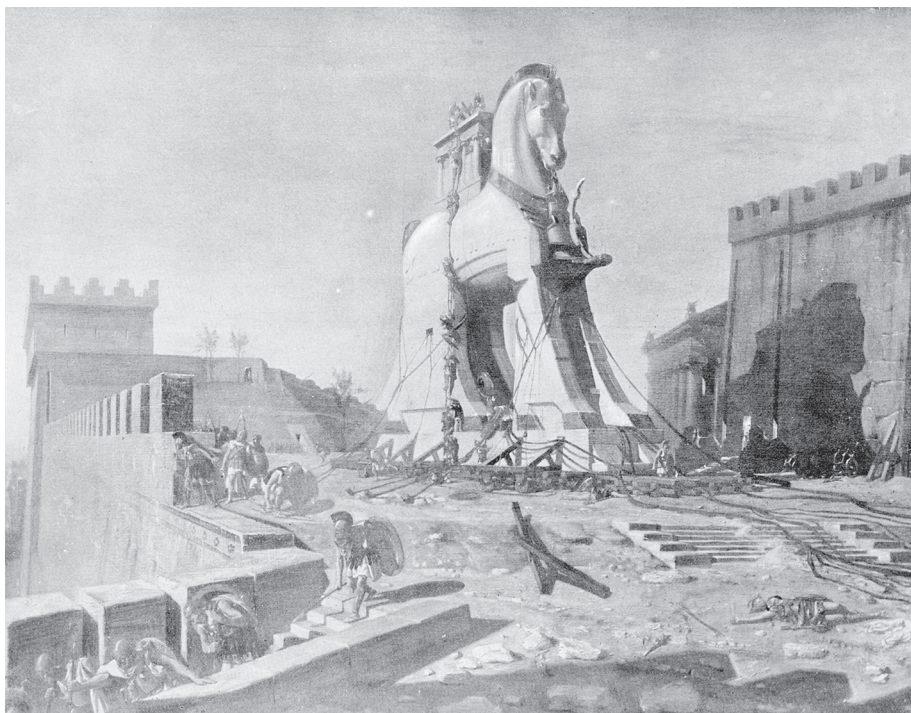
Kombinationen av kylan och de omfattande, metodiska ryska angreppen mot det ukrainska elnätet fick ukrainare i början av 2026 att tala om en "cholodomor", kylans holodomor. Holodomor var den av Stalin orkestrerade massvälten i Ukraina i början av 1930-talet, med miljontals döda.²

Rysslands angrepp mot infrastrukturen har återkommit varje vinter, pre-

cis som angreppen mot livsmedelsproduktionen har skett sommartid.³

Den här vintern prövades ukrainarnas uthållighet till det yttersta, då både kroppens mest grundläggande behov av värme och samhällets behov av elektricitet sattes på hårda prov. Kyla, umbäranden och oro bryter ned människors krafter. Men kriget slår inte bara mot energisystem. Det riktas också mot förståelsen av verkligheten.

Samtidigt som kryssningsrobotar och drönare föll över Ukrainas städer fylldes informationsrummet av tiotusentals ryska desinformationsartiklar. Målet var inte bara att slå ut elektriciteten, utan att underminera tillit: att få ukrainare att tro att "strömavbrottet är regeringens fel", medan Ryssland bara "tvingar fram transparens". Också detta är en form av angrepp, riktat mot människors hjärnor. I stället för att slå sönder kraftverk riktas slagen här mot det kognitiva. Målet är inte att övertyga utan att mätta informationsmiljön: att ersätta bevis med volym och sanning med upprepning. Att fragmentera. Att hamra sönder tills bara uppgivenhet

och förvirring återstår. När informationsflödet blir tillräckligt massivt löses gränsen mellan sant och falskt upp. En människa som plågas av kyla provas hårdare än den som på avstånd betraktar kriget. Det kritiska tänkandet försvagas, och det var just detta Ryssland försökte utnyttja metodiskt.

Tre dagar innan en attack aktiverades samordnades botar (automatiserade konton på internet som uppträder som mänskliga röster) i lokala chattar i bostadsområden. Där såddes misstro och irritation: "Varför har det där huset el, men inte vårt?" Dygnet före attacken slog överbelastningsattacker ut offici-

ella ukrainska kanaler och skapade ett informationsvakuum när pålitliga röster tystnade. Och direkt efter angreppet kom stormfloden: AI-genererade kommentarer, falska ljudklipp och manipulerade bilder som förstärkte paniken. Det var en synkroniserad kognitiv operation, ett skolboksexempel på krigsföring riktad mot människors hjärnor.⁴

Samtidigt vet ukrainarna vad som händer med dem i en värld präglad av den starkes rätt. Det har Moskva gjort tydligt sedan länge. Därför härdade Ukraina ut ännu en gång.

Kriget utkämpas alltså samtidigt

mot människors hem och mot deras verklighetsuppfattning. I dagens krig är detta inte en metafor utan en strategi, där robotar och narrativ är verktyg i samma verktygslåda.

Detta är ingen slump. Det börjar inte med stridsvagnar utan med upplösningen av sanningen. När sanningen försvagas blir det möjligt att omtolka historien, ifrågasätta gränser och legitimerade aggression. Den som kan manipulera verklighetsuppfattningen kan också manipulera makten. Det här kriget har pågått länge. Det är bara kryssningsrobotarna och stridsvagnarna som är nya på slagfältet i Europa för det här årtiondet.

När ryska styrkor rullade över gränsen till Ukraina 2022 var stora delar av slagfältet redan bearbetat. Under mer än ett decennium hade Ukraina utsatts för ett lågintensivt krig med vapen, cyberangrepp, desinformationskampanjer, politisk påverkan, sabotage och ekonomiska påtryckningar. Den fasen inleddes 2014 med den illegala annekteringen av Krim och kriget i östra Ukraina. Men i egentlig mening hade allt börjat långt tidigare. Med ord. Med handling. Med förberedelser.

Det eviga hybridkriget

Ukraina utgör en provkarta för hur hybridkrig förs över hela hotskalan: från den punkt där den angripna tror att det råder djupaste fred och inte förstår att attackerna redan pågår, till den mest

brutala väpnade konflikten. Hybridhot kan beskrivas som en blandning av militära och icke-militära medel, öppna såväl som dolda. I fredstid ligger de under tröskeln för väpnad konflikt och syftar till att skaffa angriparen fördelar på den angripnes bekostnad. De kan bestå av cyberattacker, propaganda, ekonomiska påtryckningar, sabotage eller användning av irreguljära aktörer. Syftet är att sudda ut gränsen mellan krig och fred och påverka motståndaren långt innan öppna stridshandlingar inleds.

Hybridkrigets viktigaste dimension är kognitiv. Påverkan riktas mot människors uppfattningar, känslor och tolkningar av verkligheten. När kriget väl bryter ut intensifieras denna dimension. Cyberangrepp, propaganda och sabotage sker parallellt med militära operationer. Hybridkriget försvinner inte när det öppna kriget börjar, det fördjupas, brutaliseras och intensifieras. Det var så Mykola Balaban, biträdande chef för Ukrainas center för strategisk kommunikation och informationssäkerhet, beskrev det under en konferens på Lunds universitet, arrangerad av Forskningsinstitutet för psykologiskt försvar och Myndigheten för psykologiskt försvar. Han gjorde en talande jämförelse: om det Ukraina upplever nu är tio på en tiogradig skala, så ligger vi i väst kanske på tre eller fyra.

Slagfältet förbereds alltså inte bara materiellt, personellt och geografiskt,

utan också mentalt, under lång tid. Denna logik har djupa rötter i det historiska strategiska tänkandet. Under större delen av mänsklighetens historia har makt och rätt varit nästan samma sak. Den som hade svärdet skrev lagen. Den som hade lagen förfogade över svärdet. Och den som kunde behärska berättelsen kunde styra utfallet av både svärdet och lagen. Det manipulativa går långt tillbaka i historien. Med människans unika och komplexa förmåga att skapa samhörighet och sammanhang med grupper över 150 individer som inte känner varandra, kommer också färdigheten att bedra.

Redan för mer än två tusen år sedan formulerade den kinesiske strategen Sun Zi en princip som fortfarande präglar modern krigföring: "Den högsta formen av krigföring är att bryta fiendens motstånd utan strid." I *Krigskonsten* beskriver han hur den mest effektiva strategin inte är att förstöra fiendens arméer, utan att undergräva hans vilja, hans allianser och hans förståelse av situationen. Den som kan manipulera motståndarens uppfattning av verkligheten kan vinna innan striden ens har börjat. Men allt krig är vilseledning, som Sun Zi uttryckte det.⁵

Den kognitiva krigföringen beskrevs alltså i Kina redan omkring 500 år före vår tideräkning. På andra sidan världen drogs liknande slutsatser om vilseledningens och manipulationens kraft. Trojas fall är en sådan berättelse.

Den romerske poeten Vergilius skildrar händelsen i *Aeneiden*. När trojanerna diskuterade den mystiska trähästen varnade prästen Laokoön: *Quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentis*; "vad det än är, fruktar jag grekerna även när de kommer med gåvor". Men varningen ignorerades. Vad kunde vara farligt med en gåva från fienden?

Dividimus muros et moenia pandimus urbis; "vi bryter upp murarna och öppnar stadens befästningar", utbrast trojanerna trots prästens varningar. När de drog in den väldiga trähästen uppstod problem: *Quater ipso in limine portae substitit atque utero sonitum quater arma dedere*; "fyra gånger stannade den på själva portens tröskel, fyra gånger klingade vapnen i dess buk". Varningssignalerna var tydliga men ignorerades återigen. Trojanerna drog in hästen i staden, och bäddade därmed för sin egen undergång.⁶

Det är en uråldrig bild av samma strategi som i dag kallas hybridkrig; hotet kan presenteras som en gåva, och försvararna öppnar själva portarna.

Den grekiske historikern Thukydides beskrev i sitt verk om det peloponnesiska kriget (431–404 f.Kr.) hur språket förändras i tider av konflikt. När inbördeskriget bröt ut på Kerkyra, dagens Korfu, såg han att "orden ändrade sin vanliga betydelse i förhållande till handlingarna". Våld kallades mod. Försiktighet blev feghet. Brutalitет blev patriotism. När orden förändras,

förändras också betydelsen. Det orätta blir rätt, lögnen blir sanning.⁷

George Orwells *1984* var alltså inte först med att beskriva hur den starke, genom ord, förändrar vad som är vad: "Krig är fred. Frihet är slaveri. Okunighet är styrka."⁸

Och profeten Jesaja (59:14) formulerade redan för mer än två tusen år sedan en observation som i dag är skrämmande samtida på våra algoritmstyrda digitala torg: "Rättvisan trängs tillbaka, rättfärdigheten står långt borta, för sanningen vacklar på torget, det som är rätt kan inte komma fram."

Efter två världskrig på 1900-talet försökte världen bryta logiken att den

starkaste bestämmer. Men detta var inte bara ett system av institutioner och avtal. Det byggde också på något mer grundläggande: en gemensam uppfattning om verkligheten. Utan respekt för verifierbara fakta finns ingen rätt, bara rätt i den starkes egen sanning.

När aggression kallades aggression och gränser erkändes som gränser kunde konflikter begränsas. I ett historiskt perspektiv framstår detta som ett undantag. Folkrätten, internationella institutioner och den regelbaserade världsordningen var inte uttryck för naiv idealism, utan för en bitter historisk insikt: när den starkes rätt råder blir världen förr eller senare ett slagfält.

Den regelbaserade ordningen efter 1945 bar världen, trots brister, dubbelmoral och otillräcklighet. Det kunde alla se. Stormakter konkurrerade, rustade och hotade varandra, men de undvek direkt krig med varandra. Ordningen med FN gjorde inte världen fredlig, men den gjorde den mindre våldsam än tidigare epoker. När denna verklighetsuppfattning börjar upplösas får vi uppleva hur bräckligt det var, det som vi trodde var stabilt.

Vi är nu på väg att erfara att alternativet till den regelbaserade ordningen, särskilt för små och medelstora stater, är långt värre än den tid vi levde i alldeles nyss.

Den starke griper makten över ordet

I augusti 2000 sjönk den ryska ubåten Kursk i Barents hav. Katastrofen blev Vladimir Putins första stora kris som president. Under dagarna som följde rapporterade ryska tv-kanaler om anhöriga som protesterade, militärens inkompetens och statens oförmåga att rädda besättningen. För Putin blev det en lärdom. Den verkliga faran låg inte bara i katastrofen i sig, utan i bilden av den. Kort därefter började Kreml systematiskt återta kontrollen över rysk television. Oberoende tv-kanaler pressades bort, ägare tvingades sälja och redaktioner ersattes. På några få år förvandlades medierna från en institution som granskar makten till ett

system som producerar den verklighet makten behöver. När staten kontrollerar informationsrummet kan den också definiera vad som är sant, vad som är möjligt och vad som är tillåtet att tänka.

I dag kan Ryssland bäst beskrivas som en nystalinistisk diktatur, sett till repressionen och informationskontrollen. Den som faller ut ur ramen och öppet kritiserar regimen riskerar att spärras in på mentalsjukhus.

Att kontrollera medierna, styra berättelsen och med repressiv kraft avgöra vad som är sant är inte bara en rysk utveckling. Den senaste demokratiporten från V-Dem vid Göteborgs universitet visar att världen befinner sig i en omfattande våg av autokratisering. Demokratinivån för världens befolkning har fallit tillbaka till nivåer som senast uppmättes under kalla kriget. Globalt är vi tillbaka på 1978 års nivåer, året då Björn Borg vann Wimbledon och Franska öppna för tredje gången och polacken Johannes Paulus II blev påve. Ola Ullsten bildade en ren Folkpartiregering efter en regeringskris om kärnkraften.

Jämför vi med situationen för bara tjugo år sedan blir fallet för demokratin brutalt tydligt. Då levde hälften av jordens befolkning i autokratier och hälften i demokratier. I dag är förhållandet tre fjärdedelar mot en fjärdedel. Andelen människor som lever i den högsta demokratinivån är dessutom

försvinnande liten: bara sju procent av världens befolkning. Du är en av dem.

Ett av de tydligaste tecknen på denna utveckling är mediernas ställning. I ett växande antal länder försöker regeringar begränsa journalistikens oberoende, samtidigt som trakasserier mot journalister och självcensur ökar. V-Dem konstaterar att angrepp på yttrandefriheten, särskilt mot medier, är nästan universella i autokratiseringsprocesser. Omkring tre fjärdedelar av dessa regimer försöker aktivt tysta oberoende medier. Mediecensur är i dag det enskilt vanligaste verktyget: 73 procent av alla autokratiserande regeringar använder det systematiskt.

När myndigheter hotar medier efter kritisk rapportering eller när politiska ledare systematiskt undergräver journalistikens legitimitet uppstår ett mönster som historien känner igen. Det börjar sällan med censur i klassisk mening. Det börjar med att journalistiken misstänkliggörs och att redaktioner lär sig vilka frågor som är riskabla att ställa. V-Dem visar hur just självcensur, mediebias och trakasserier mot journalister tillhör de indikatorer som försämras snabbast i autokratiserande länder. När fria medier försvagas förändras också demokratins själva funktion. Om ingen längre systematiskt kan pröva maktens påståenden utan att bli angripen för det blir fakta politiserade. Den offentliga debatten förskjuts från verifierbara fakta till konkurrerande

berättelser. I ett sådant system behöver makten inte längre övertyga med argument. Den kan forma verkligheten genom repetition. Den starke äger ordet, ordet äger sanningen, sanningen äger rätten och rätten äger makten. Därför äger den starke till slut också makten.

Det är därför utvecklingen i etablerade demokratier är avgörande. V-Dems senaste rapport pekar särskilt ut USA som ett av de mest anmärkningsvärda fallen av snabb autokratisering i modern tid.⁹

Under det senaste året har centrala demokratiska komponenter, inte minst yttrandefrihet och mediernas oberoende, fallit till nivåer som inte setts på mer än ett halvt sekel. Utvecklingen beskrivs som en snabb maktkoncentration till den verkställande makten, kombinerad med omfattande försök att tysta kritiska röster och oberoende journalistik. Donald Trump gör det i rekordfart. Som professor Staffan Lindberg, föreståndare för V-Dem, uttryckte det i *The Guardian*: "För Orbán i Ungern tog det omkring fyra år, för Vučić i Serbien tog det åtta år, och för Erdoğan i Turkiet och Modi i Indien tog det ungefär tio år att genomföra den nedmontering av demokratiska institutioner som Trump har uppnått på bara ett år."¹⁰

USA är nu tillbaka på 1965 års nivåer och har lämnat demokratins högsta division. Landet är inte längre en liberal demokrati enligt forskarna i Göteborg.

När en sådan förändring sker i världens mäktigaste demokrati förändras också spelplanen för den internationella ordningen. Den regelbaserade världsordningen efter 1945 vilade inte bara på institutioner och avtal, utan också på en gemensam uppfattning om verkligheten och på att denna uppfattning ytterst backades upp av huvudarkitekten USA. Aggression kunde identifieras, överträdelser kunde dokumenteras och lögnen kunde avslöjas. Men om fakta, vetenskap och korrekt information förlorar sin auktoritet försvagas också reglerna som byggts på den. Och när demokratin försvagas i USA ser vi omedelbart konsekvenserna i världen.

I den meningen är kampen om medierna inte en randfråga i demokratins kris. Den är kärnan. När verklighetsbeskrivningen glider ur det öppna samhällets offentlighet öppnar det dörren för krafter som vill ha en annan ordning.

Det är därför kontrollen över medierna ytterst är en fråga om makt. Den som kontrollerar informationsrummet kan också definiera vad som är sant, vad som är legitimt och vad som är möjligt. Och när sanningen inte längre begränsar makten återstår till slut bara det språk historien känner bäst: styrkan.

Ryssland skriver om historien

Med medier tämjda och ordet kontrollerat sker en strategisk omformning av informationsmiljön. I dagens Ryssland

är medier, historieskrivning och politiska narrativ sammanvävda i en statlig berättelse där tolkningen av både dåtid och nutid underordnas statens maktanspråk. Historien används för att legitimera geopolitik, och historiskt oönskade sanningar marginaliseras eller kriminaliseras. När Ryssland försöker återetablera sin makt över Europa sker det därför inte bara med militär styrka, utan också genom historien. Det är som om presidentrådgivaren i historiefrågor, Vladimir Medinskij, har läst Orwell alltför noggrant.¹¹ Orwell beskrev det som att "Den som kontrollerar det förflutna kontrollerar framtiden. Den som kontrollerar nuet kontrollerar det förflutna." Medinskij uttrycker själv den ryska historiepolitiken i närmast orwelliska ordalag som att det är historiens sanning som ligger till grund för och rättfärdigar den ryska politiken i dag och planerna för framtiden. Det är alltså "historiens sanning" som president Putin försvarar. Historia blir därmed säkerhetspolitik. Narrativ om en förvrängd version av det förflutna används för att legitimera maktambitioner och undergräva grannstater. Moskväs sanning om historien blir ett strategiskt verktyg.¹²

Detta märks tydligt i Kremls berättelse om Ukraina. I Vladimir Putins historiska essä från 2021 förnekas Ukrainas nationella existens. Ukraina framställs som en artificiell konstruktion, skapad av Sovjetunionen och ma-

nipulerad av väst. Om Ukraina inte är en legitim stat, blir invasionen inte en aggression utan en historisk korrigerande och en defensiv skyddsåtgärd. Liknande historiska narrativ riktas nu mot andra grannländer. De baltiska staternas självständighet relativiseras. Polens roll i andra världskriget omtolkas, där offer görs till förövare. Putin har hävdat att Polen bar skuld till andra världskrigets utbrott, i stället för att erkänna att det började med att Stalin och Hitler gjorde upp om att dela länder mellan sig. Finland framställs i rysk propaganda som ett land som provocerar fram konflikt, påhejat av EU.¹³

Historien blir därmed ett instrument för hybridkrigföring. Den ryska strategiska traditionen har länge förenat militär makt med informationskontroll.

Redan Vladimir Lenin betonade att kampen om makten inte bara var militär eller politisk, utan också handlade om information. Bolsjevikernas maktövertagande byggde på kontroll över kommunikation, propaganda och narrativ. Kontroll över verklighetsbeskrivningen blev därmed ett politiskt maktmedel.

Den sovjetiska staten utvecklade senare denna tradition genom så kallade aktiva åtgärder: desinformation, manipulation av politiska rörelser och infiltration av organisationer i väst. I denna tradition var sanningen aldrig neutral. Den var ett instrument. Det moderna informationskriget har därför en histo-

risk kontinuitet som sträcker sig från tsarens hemliga polis vidare till Lenin, och sedan via KGB:s desinformationskampanjer under kalla kriget, till dagens digitala påverkansoperationer.

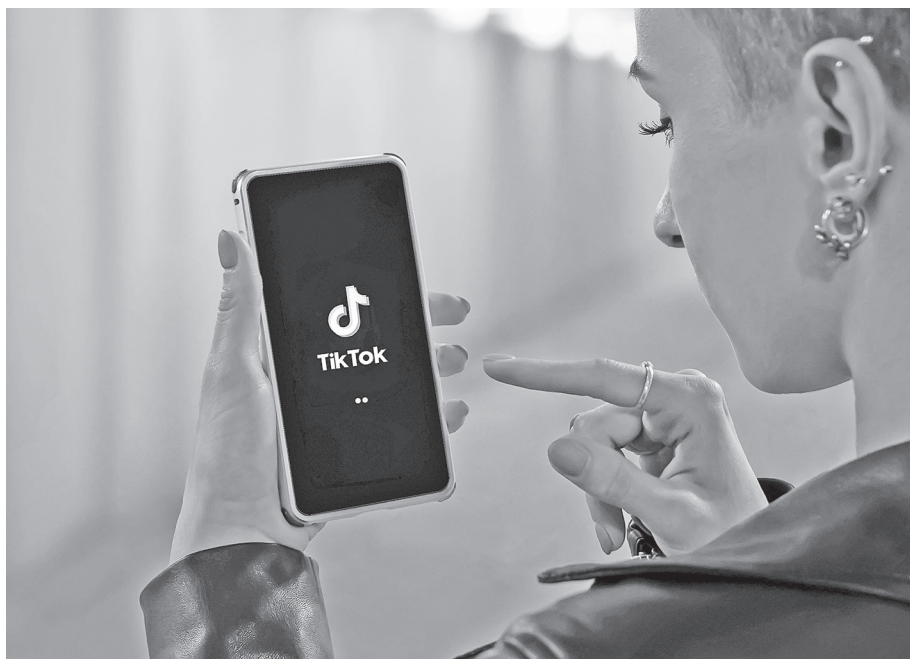
Tekniken har förändrats. Principen är densamma.

Kriget mot våra hjärnor

Hybridkriget riktar sig ytterst mot människans kognitiva system. Hjärnan är utvecklad för att snabbt tolka komplex information. Men just därför är den också mottaglig för manipulation. Upprepning skapar trovärdighet. Emotionella budskap sprids snabbare än rationella argument. Osäkerheten ökar mottagligheten för förenklade förklaringar. Informationspåverkan utnyttjar dessa mekanismer.

När informationsflödet blir överväldigande uppstår informationsutmattning. Individens slutar försöka avgöra vad som är sant. I stället accepterar hon den berättelse som känns mest begriplig eller emotionellt tilltalande. Den berättelse som genom repetition blivit bekant.¹⁴

Det är då sanningen börjar vackla på torget. I den moderna ryska militära doktrinen finns ett begrepp som fångar denna strategi särskilt tydligt: reflexiv kontroll. Begreppet handlar om att påverka en motståndare så att hon själv fattar beslut som gynnar angriparen. I stället för att tvinga fram ett beteende manipulerar man motståndarens in-

formationsmiljö så att hon själv drar den slutsatsen angriparen önskar. Tänk trojanerna som rev muren och släpade in hästen i staden. Resultatet blev Trojas undergång, men där och då trodde de att det de gjorde var rationellt, rätt och riktigt.

I modern militär teori beskrivs beslutsprocessen ofta genom den så kallade OODA-loopen (Observe, Orient, Decide, Act): att observera, orientera sig, besluta och agera. Om denna process störs kan ett samhälle fatta fel beslut utan att förstå varför. Det är här krigföringens kognitiva dimension blir avgörande.

Natos analyser beskriver just denna

utveckling: modern krigföring handlar alltmer om att påverka människors perception, beteende och beslutsfattande. Det är Sun Zis återkomst, om man så vill. Eller som Nato uttrycker det i en rapport från chefsforskaren: "Denna form av krigföring har återuppstått eftersom motståndare nu har tillgång till teknologier som kan rikta sig mot stora delar av befolkningen."¹⁵

Europas strategiska naivitet

Efter Sovjetunionens fall trodde många i Europa att denna typ av maktpolitik hörde historien till. Ekonomisk integration och handel antogs gradvis förändra även auktoritära stater. Glo-

baliseringen sågs som en fredsordning i sig. I denna optimism nedrustade Europa sin strategiska uppmärksamhet. Militär förmåga reducerades, energiberoenden ökade och ekonomiska relationer med auktoritära stater fördjupades. Historien ansågs i någon mening ha tagit slut. Men geopolitiken tog aldrig slut. Den tog bara paus. Och utvecklingen blev inte som vi trodde: de blev inte mer som oss. När Ryssland åter började använda militär makt och Kina ökade sitt globala inflytande stod Europa plötsligt inför en verklighet många hade trott var försvunnen. Om Rysslands strategi ofta är brutal och synlig arbetar Kina mer långsiktigt för att hävda sig som den starkaste makten.

Det kinesiska kommunistpartiets mål är tydligt: att göra Kina till den dominerande globala makten år 2049, hundra år efter Folkrepubliken grundande. Då ska vi leva enligt den starkes rätt, i Beijings tappning. En central komponent i denna strategi är den så kallade enhetsfronten. Den syftar till att mobilisera politiskt, ekonomiskt och kulturellt inflytande utanför Kina för att stödja kommunistpartiets mål. Genom diasporaorganisationer, akademiska samarbeten, affärsnätverk och kulturella institutioner försöker partiet bygga inflytande i andra länder. Kinas framgångar märks i kontrollen över den gröna omställningens nyckelsektorer: först solcellerna, sedan batterierna och nu bilarna. Kina försöker

också expandera sitt inflytande genom att ta kontroll över informationsinfrastruktur, via bolag som Huawei, ZTE och TikTok. Den som kontrollerar informationsinfrastrukturen kontrollerar orden. Och ord är makt.

En annan del är kommunistpartiets doktrin om de tre sätten att föra krig: psykologisk krigföring, juridisk krigföring och informationskrigföring. Tillsammans skapar de en strategi där makt inte bara utövas med militär styrka, utan också genom ekonomi, teknologi och perception.¹⁶

Tanken att vinna utan strid, som Sun Zi formulerade för mer än två tusen år sedan, präglar fortfarande detta strategiska tänkande.

En värld där reglerna försvinner

Sveriges regering, Säpo (Säkerhetspolisen) och Must (Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten) beskriver i dag en värld där hoten mot den europeiska säkerhetsordningen växer. Ryssland utgör det dimensionerande militära hotet mot Sverige och Nato. Samtidigt strävar Kina efter en omformad världsordning som hotar svensk säkerhet. Kina och Ryssland ser dagens geopolitiska turbulens som en möjlighet att förändra maktbalansen till sin egen fördel. Kina är dessutom en direkt möjliggörare för Rysslands anfallskrig i Ukraina, bomberna i Ukraina faller för att Kina gynnas av det.

Resultatet är en värld där regler och institutioner snabbt försvagas och där makt åter står i centrum. Historien visar att sådana perioder nästan alltid leder till instabilitet och i förlängningen till stora och blodiga krig.

Trots denna utveckling finns också exempel att hämta styrka ur. Den svage behöver inte böja sig för den starke. Ukraina är ett sådant exempel i vår tid. Trots systematiska attacker mot elförsörjningen under kalla vintern bröt varken samhällets funktionalitet eller befolkningens försvarsvilja samman.

Ukraina fortsatte att kämpa. Mäniskor bet ihop och överlevde genom att anpassa sig. Som Svitlana med tältet i lägenheten. Lokala myndigheter organiserade värmestugor. Företag ändrade arbetssätt. Civilsamhället mobiliserade.

Ukraina äger också sin berättelse. När det fullskaliga angreppet kom beslutade president Zelenskyj att stanna i Kyjiv. Han bad om ammunition och

tackade nej till evakuering. Det blev en symbol för motstånd. När en gränsvakt på Ormön bad ett ryskt krigsskepp dra åt helvete tändes en annan låga av motstånd. Handling skapar berättelser, berättelser ger hopp och hopp föder handling.

Krig avgörs inte enbart på slagfältet. Det avgörs i lika hög grad i våra huvuden. För små demokratiska stater handlar denna konflikt ytterst om vilka vi vill vara. Vi måste förstå att säkerhet inte bara handlar om militär styrka. Den handlar också om sanning, tillit och institutioner. Bibeln uttrycker detta i en enkel men kraftfull formulering (Johannes 8:32): "Ni skall lära känna sanningen, och sanningen skall göra er fria."

Om vi förlorar sanningen segrar den starke, den som kan bestämma vad som är sant.

Det är du som avgör hur den här berättelsen slutar.

Patrik Oksanen är författare, kolumnist och specialiserad på hybridhot och säkerhetspolitik. Hans senaste böcker *Den sista lögnen – Estonia och den ryska spionens arv* (2026) och *Rysslands hemliga krig mot Sverige* (2025), berör ryska metoder att påverka sin omvärld. Oksanen är verksam vid Centrum för totalförsvar och samhällets säkerhet, CTSS, vid Försvarshögskolan och är knuten till tankesmedjan Frivärld. Oksanen är ledamot av Kungliga Krigsvetenskapsakademien och Kungliga Örlogsmannasällskapet. Han har tidigare arbetat som journalist på Arbetarbladet, SVT och TV4 samt varit politisk redaktör på Hudiksvalls Tidning.

Noter

- 1 Andrew E. Kramer. Russia Strikes Ukraine's Power Grid, Leaving Millions Without Heat. The New York Times. 2026-02-10. <https://www.nytimes.com/2026/02/10/world/europe/ukraine-war-russia-power-cold.html> (Hämtad 2026-03-22).
- 2 Janine di Giovanni. Tents pitched indoors for warmth and makeshift radiators: Ukrainians are freezing to death. Guardian. 2026-01-26. <https://www.theguardian.com/commentis-free/2026/jan/26/ukraine-winter-power-freezing-cold-russia> (Hämtad 2026-03-22).
- 3 Patrik Oksanen. Skydda lantbruket mot drö-narattacker. ATL. 2024-10-10. <https://www.atl.nu/skydda-lantbruket-mot-dronarattacker> (Hämtad 2026-03-22).
- 4 Mykola Balaban. When the lights went out in Ukraine, Russia wasn't just targeting infrastructure — it was targeting perception. LinkedIn. 2026-03-18. <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7440070085161164800/> (Hämtad 2026-03-22).
- 5 Sun Zi. *Krigskonsten*, övers. Thomas Cleary. Stockholm: Natur & Kultur, 2007.
- 6 Vergilius. *Aeneiden*, övers. Ingvar Björkeson. Stockholm: Natur & Kultur, 1988, II:49; II:234; II:242–243.
- 7 Thukydides. *Peloponnesiska kriget*, övers. Sture Linnér. Stockholm: Natur & Kultur, 2008.
- 8 George Orwell. 1984. Stockholm: Natur & Kultur, 2017 [1949].
- 9 Marina Nord, David Altman, Tiago Fernandes, Ana Good God, och Staffan I. Lindberg. *Democracy Report 2026: Unraveling The Democratic Era?* Göteborg: V-Dem Institute, 2026.
- 10 Martin Gelin. Trump is aiming for dictatorship. That's the verdict of the world's most credible democracy watchdog. Guardian. 2026-03-17. <https://www.theguardian.com/world/commentisfree/2026/mar/17/trump-is-aiming-for-dictatorship-thats-the-verdict-of-the-worlds-most-credible-democracy-watchdog> (Hämtad 2026-03-22).
- 11 Mattias Carlsson. Vladimir Medinskij ligger bakom hatet mot Sverige. Expressen. 2025-07-22. <https://www.expressen.se/nyheter/varlden/vladimir-medinskij-ligger-bakom-hatet-mot-sverige/> (Hämtad 2026-03-22).
- 12 Patrik Oksanen. *Rysslands hemliga krig mot Sverige*. Stockholm: Volante, 2025, 211.
- 13 Patrik Oksanen. *Historien som slagfält: Rysslands påverkanskampanj mot Finland 2025*. Stockholm: Myndigheten för psykologiskt försvar, 2025.
- 14 Patrik Oksanen och Andreas Edevald. *Den sista lögnen*. Stockholm: Volante, 2026, 237–243.
- 15 NATO Science & Technology Organization. *Cognitive Warfare: NATO Chief Scientist Research Report*. Bryssel: NATO STO, 2025, 7.
- 16 Peter Mattis. China's Three Warfares Perspective. War on the Rocks. 2018-01-30. <https://warontherocks.com/2018/01/chinas-three-warfares-perspective/> (Hämtad 2026-03-22).